

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Genom en den 12 mars 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 207, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g**om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.**

Häri genom förordnas, att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län inmutning för annans än kronans räkning ej utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd må ske å kronojord, som ej innehaves under ständigt besittningsrätt eller är anslagen till boställe.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1926 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.

Genom denna lag upphävas lagen den 31 maj 1918 (nr 288) innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län och lagen den 13 februari 1925 (nr 26) om fortsatt tillämpning av sistnämnda lag, dock att i fråga om inmutning, som skett med tillämpning av bestämmelserna i lagen den 31 maj 1918, samma bestämmelser skola fortfarande gälla.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

1884 års gruvstadga innehåller — fränsett den år 1910 införda bestämmelsen om förbud mot inmutning å statsgruvefält — icke några särskilda inskränkande bestämmelser rörande rätten till inmutning å kronojord, utan är denna lika vidsträckt som rätten till inmutning å enskild jord. I fristående lagar har emellertid inmutningsrätten å kronojord blivit föremål för inskränkningar. I anledning därav, att inmutningsrätten i Norrbottens län befunnits leda till

*Tidigare
provisorisk
lagstiftning
beträffande
kronojord.*

*Inmutnings-
förbud 1902
och 1907.*

en osund spekulation, mutsedelshandel och andra missförhållanden, väcktes sålunda vid 1902 års riksdag motioner (I: 44 och II: 204) med förslag till lag, innefattande föreskrift, att inom Norrbottens län inmutning å odisponerad kronojord finge ske endast för kronans räkning. På hemställan (i utl. nr 10) av sammansatt stats- och lagutskott, som behandlade motionerna, antog riksdagen en lag, innehållande det äskade förbudet för tiden till den 15 maj 1903. I debatten i första kammaren — i andra kammaren förekom icke någon diskussion — framhölls såsom ytterligare skäl för lagstiftningen hänsynen till stats- och nationalekonomiska intressen. Den av riksdagen antagna lagen, som promulgerades den 6 juni 1902, erhöll därefter år efter år förlängd giltighet, till dess år 1907 utfärdades en ny lag, varigenom det provisoriska inmutningsförbudet utsträcktes till Västerbottens och Jämtlands län. Denna lag förnyades sedermera årligen, sista gången år 1917 för tiden till den 1 oktober 1918.

Lagen den 31
maj 1918.

År 1918 undergick den provisoriska gruvlagstiftningen i vissa hänseenden en förändring. Såsom departementschefen vid remissen till lagrådet av nu förevarande lagförslag erinrat, uppstod under kristiden stor brist på vissa metaller, vilka för olika ändamål voro oundgängligen nödvändiga, och det befanns vara en bjudande nödvändighet att genom lagstiftningsåtgärder söka omedelbart åstadkomma bearbetning av sådana mineralfyndigheter, som voro upptäckta men av upptäckarna hemlighöllos i avvaktan på ny lagstiftning, ävensom såvitt möjligt uppmuntra till upptäckande av nya fyndigheter. På grund härav framlade Kungl. Maj:t för 1918 års lagtima riksdag proposition (nr 183) med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län. Detta förslag innebar ett frigivande av inmutningsrätten i de tre nordligaste länen utom i fråga om järnmalmfyndigheter; av järnmalm voro nämligen ofantliga tillgångar kända, och något behov att omedelbart vinna kännedom om mera ansågs icke föreligga. Förslaget, som anslöt sig till gruvstadgan, upptog emellertid i syfte att tillgodose vissa allmänna intressen åtskilliga inskränkningar i den rätt, som enligt gruvstadgan tillkom inmutaren. Efter utlåtande (nr 1) av sammansatt lag- och jordbruksutskott antog riksdagen förslaget. Lagen promulgerades den 31 maj 1918 och gällde till den 1 oktober 1919. Genom särskilda lagar erhöll därefter 1918 års lag förlängd giltighetstid, senast genom lag den 13 februari 1925 till den 1 januari 1927.

Propositionen.

I likhet med vad under de föregående åren skett anmodade chefen för justitiedepartementet i skrivelse den 21 oktober 1925 kommerskollegium, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, chefen för Sveriges geologiska undersökning samt bergmästaren i norra bergmästaredistriktet att inkomma med yttrande, huruvida sådant förordnande om fortsatt tillämpning av 1918 års lag, vilket omförmäldes i slutbestämmelserna till lagen, borde meddelas för tiden efter den 31 december 1926, då lagens giltighetstid utginge, ävensom vilken tid ett dylikt förordnande eventuellt borde avse. I inkomna yttranden hava bergmästaren samt länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län tillstyrkt förlängning av lagens giltighetstid till den 1 januari 1928.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har meddelat, att sedan ingången av år 1920 någon mutsedel å fyndighet å kronojord icke blivit till länsstyrelsen ingiven, till följd varav för länets vidkommande grundad anledning icke syntes föreligga att ytterligare utsträcka tiden för lagens giltighet, men att, om förhållandena i de båda övriga län, som berördes av lagen, ansåges tala för en fortsatt tillämpning av densamma, länsstyrelsen för sin del intet hade att erinra mot att tiden för lagens giltighet utsträcktes under ytterligare ett år. Kommerskollegium och Sveriges geologiska undersökning hava avgivit gemensamt yttrande i anledning av remissen. Ämbetsverken hava därvid uttalat farhågor för att det pågående malmetningsarbetet, som inom Västerbottens län medfört upptäckande av betydande tillgångar av i vårt land förut endast sparsamt företrädda eller till och med okända malmer, skulle kunna på ett ur allmän synpunkt skadligt sätt störas genom inmutningar, verkställda på spekulation eller i instängningssyfte. Med hänsyn härtill hava ämbetsverken föreslagit införande av provisoriskt inmutningsförbud beträffande all jord i Västerbottens län. Då det förefölle obilligt att beröva de enskilda personer, som jämte staten bedrevo fullt vetenskapliga undersökningar för upptäckande av malmfyndigheter, möjlighet att åtminstone fullfölja redan påbörjade arbeten samt det icke heller torde vara uteslutet, att det ur det allmännas synpunkt, för ernående av vidgad kännedom om traktens mineraltillgångar, kunde vara önskvärt, att enskilda även i vissa andra fall och inom vissa begränsade områden verkställde undersökningsarbeten, syntes rätt för Kungl. Maj:t att medgiva enskilda tillstånd att under viss tid och inom visst begränsat område verkställa inmutningar av mineralfyndigheter vara påkallad i samband med ett inmutningsförbud.

Vid ärendets anmälan i statsrådet uttalade föredragande *departementschefen*, att även om enligt hans uppfattning icke för närvarande föreläge mera bestämd anledning till omedelbara farhågor för missförhållanden av den art, som framhållits i ämbetsverkens utlåtande, detta tydligen icke uteslöte ett övervägande, huruvida nuvarande bestämmelser kunde anses ägnade att på bästa sätt tillgodose kronans intresse, särskilt med hänsyn till de kostnader, vilka blivit nedlagda för uppdragande av mineraltillgångar i Västerbottens län. Departementschefen fann en så vittgående förändring i den nuvarande lagstiftningen, som ett inmutningsförbud beträffande såväl publik som enskild jord skulle innebära, ej böra vidtagas, men hinder syntes icke böra möta att så till vida säkerställa kronans intresse, att en återgång till den före 1918 års lag gällande ordningen ägde rum, eller sålunda att kronan förbehölles rätten till mineralfyndigheter å odisponerad kronojord. Enligt departementschefens mening förelåg ej någon anledning att i detta avseende fastställa skiljaktiga bestämmelser för de tre nordligaste länen. Departementschefen tillstyrkte alltså en lag, enligt vilken inom nämnda tre län inmutning av mineralfyndighet å odisponerad kronojord icke finge ske för annans än kronans räkning. I anledning av ämbetsverkens hemställan om dispensrätt förordades bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att för särskilt fall giva tillstånd till inmutning.

Vid granskning av det i enlighet härmed upprättade förslaget lämnade *lagrådet* detsamma utan erinran i sak.

Utskottet. De av departementschefen anförda skäl för en återgång till den före 1918 års lag gällande ordningen, utökad med en Kungl. Maj:t förbehållen rätt att för särskilda fall meddela dispens, finner utskottet välgrundade. Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 april 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman, Hederstierna, Klefbeck, Edw. Larson, Lyberg*, G. Dahl, Ernst Svenson* och *Julin*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley**, *Jansson* i Edsbäcken*, *Nilsson* i Antnäs, *Johansson* i Brånalt, *Carlson* i Mölndal, *Sjögren* och *Christenson* i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hederstierna*, som, med instämmande av herrar *G. Dahl* och *Christenson* i Södertälje, anförde:

»Emot den kungl. propositionen har jag i sak icke något att erinra. Då emellertid 1918 års lag enligt lagen den 13 februari 1925 om fortsatt tillämpning av samma lag äger giltighet till den 1 januari 1927, synes det icke vara lämpligt att låta den nya lagen träda i kraft förr än från och med sistnämnda dag. Framflyttas tiden för ikraftträdandet i enlighet härmed, torde slutbestämmelserna i den föreslagna lagen jämväl i övrigt tarva vissa ändringar. Genom nyssberörda lag den 13 februari 1925 är förordnat, att det förbud, som i 1 § i 1918 års lag stadgas mot inmutning av järnmalmsfyndigheter för annans än kronans räkning, skall äga fortsatt giltighet till den 1 januari 1927 samt att övriga bestämmelser i sagda lag skola äga tillämpning med avseende å inmutning, som i samma bestämmelser avses, där denna sökes före sistnämnda dag. Med utgången av år 1926 upphör 1925 års lag i dess förra del av sig självt att gälla; i dess senare del åter synes samma lag alltjämt böra äga giltighet. Förordnande om upphävande av denna lag torde följaktligen ej böra meddelas. Ej heller lär det dylikt förordnande böra meddelas beträffande 1918 års lag. Men vid dessa förhållanden torde stadgandet, att i fråga om inmutning, som

skett i enlighet med bestämmelserna i 1918 års lag, samma bestämmelser skola fortfarande tillämpas, ej vara erforderligt. Jag får alltså hemställa,

att riksdagen måtte bifalla den kungl. propositionen med den ändring, att slutbestämmelserna i den nu föreslagna lagen skola erhålla följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.»
